

79.

Latvijas
Universitātes
starptautiskā
zinātniskā
konference

FLPP
FUNDAMENTĀLIE UN
LIETIŠĶIE PĒTĪJUMU
PROJEKTI

LZP reģistrācijas numurs Nr. Izp-2019/1-0278

Sazvērestības teoriju lokalizācijas piemēri sociālās tīklošanās vietnē «Facebook»

Mārtiņš Pričins

doktora zinātniskā grāda pretendents

Latvijas Universitāte, Sociālo zinātņu fakultāte

Par jēdzieniem

- Informācija – novērtētu zināšanu un datu kopas, kas ir pieejamas un kopīgojamas komunikatīvo aktoru (dalībnieku) vidū problemātiskā situācijā (*Kim & Grunig, 2011*)
- Maldinoša (*misleading*) informācija – izveidota vai izplatīta bez manipulatīviem vai ļaunprātīgiem nodomiem (*UNESCO, 2018*).
- Dezinformācija – «apzināti (bieži organizēti) mēģinājumi apmulsināt vai manipulēt» (*UNESCO, 2018*) ekonomisku vai politisku iemeslu dēļ vai vienkārši izjaucot publiskās komunikācijas procesus.

Nepatiesas informācijas klasifikācija (*Kapantai, E., et al., 2020*)

[1] Zannettou et al. (2019)	[2] Tambini (2017)	[3] Kumar and Shah (2018)	[4] Wardle and Derekshan (2017)	[5] Parikh and Atrey (2018)	[6] Tandoc et al. (2017)	[7] Molina et al. (2019)	[8] Lemieux and Smith (2018)	[9] Pamment et al. (2018)	[10] House of Commons (2018)
Fabricated content	Falsehood to affect election results	Misinformation	Satire	Visual based	News satire	False News	Disinformation	Fabrication	Fabrication
Propaganda	Falsehood for profit gain	Disinformation	False connection	User based	News parody	Polarized Content	Hoax	Manipulation	Manipulated content
Imposter	Bad journalism	Opinion based	Misleading content	Post based	Fabrication	Satire	Bias in Fact selection	Misappropriation	Imposter content
Conspiracy theories	Parody	Fact based	False context	Network based	Manipulation	Misreporting	Rumors	Propaganda	Misleading content
Hoaxes	Ideologically opposed news		Imposter content	Knowledge based	Advertising	Commentary	Hyperbole	Satire	False context
Biased or one-sided	News that challenges orthodox authority		Manipulated content	Stance based		Persuasive Information	Misinformation	Parody	Satire
Fallacy Rumors Clickbait Satire			Fabricated content Leaks Harassment Hate speech					Advertising	Deep fakes

Sazvērestības teorijas

- Stāsti bez faktu bāzes, jo nav patiesībai noteiktā pamata.
- Parasti svarīgos notikumus skaidro ar valdības vai ietekmīgu indivīdu slepenu sazvērestību (Zannettou et al., 2018).
- Sazvērestībām pēc noklusējuma ir grūti pārbaudīt patiesumu un parasti tās nāk no cilvēkiem, kas tic to patiesumam. (Allcott & Gentzkow, 2017).
- Pierādījumi, kas atspēko sazvērestību, tiek uzskatīti par vēl vienu sazvērestības pierādījumu (EAVI, 2018).

- Sazvērestības domāšana varētu būt kolektīvās paš aizsardzības līdzeklis pret draudu iespaidu no kādas grupas puses.
 - Sazvērestības domāšana par etniskajām un nacionālajām grupām palielinās tieši pirms parlamenta vēlēšanām (Kofta & Sedek, 2005); universitātes eksāmena (Grzesiak-Feldman, 2013).
- Vairāki pētījumi liecina, ka indivīdu pakļaušana sazvērestības naratīviem palielina ticību dažāda veida sazvērestības teorijām.
 - Jo lielāka pārlicība par saviem spēkiem, jo mazāk tām tic.

Sazvērestības teoriju 4 raksturojumi (Uscinski, J.E., Parent, J.M., 2014):

1. Grupa
2. Darbojas slepenībā
3. Lai mainītu iestādes, uzurpētu varu, slēptu patiesību, gūtu labumu
4. Uz kopīgā labuma rēķina

Veidojas formula:

dalībnieki + apstākļi + motivācija + kas cieš? = sazvērestības teorija

Kāpēc Latvijas sabiedrība var sliekties ticēt sazvērestības teorijām?

James Holland @James7Holland · 22h

Stop everything for 26 seconds and watch this.

Footage, with sound (!) from the surface of another planet.

Just incredible.

From **Anonymous**

6.9K

91.4K

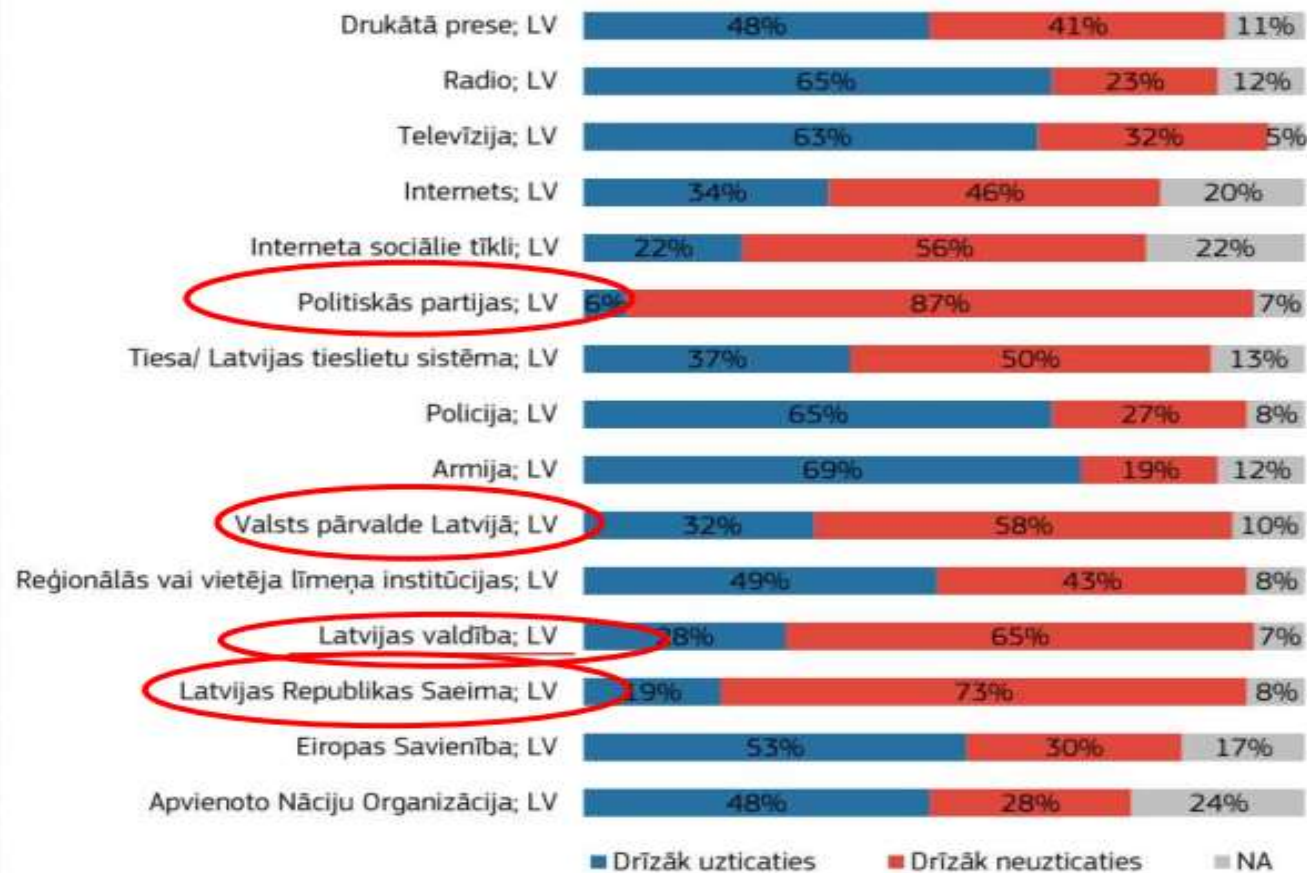
244.4K

Sabiedrības uzticēšanās līmenis (I)

Eurobarometrs, 2019

Par katru no šiem medijiem un institūcijām saki, lūdzu, vai Jūs tiem drīzāk uzticaties vai drīzāk neuzticaties?

Sabiedrības uzticēšanās līmenis (II) (Providus, 2021)

«Vispārēji runājot, vai Jums šķiet, ka vairākam cilvēku var uzticēties vai arī saskarsmē ar cilvēkiem jābūt ļoti piesardzīgam/-ai?»

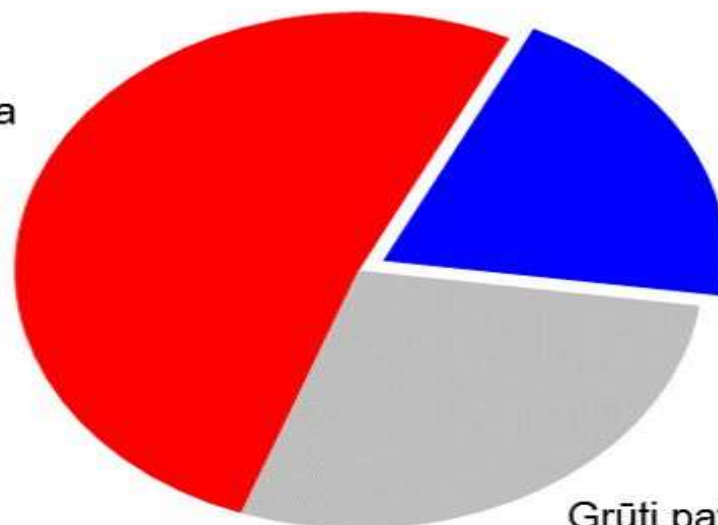
- 61% respondentu atbildēja, ka jābūt ļoti piesardzīgiem
- 32% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka vairākam cilvēku var uzticēties.
- Pastāv saistība starp uzticēšanos citiem cilvēkiem un uzticēšanos Latvijas institūcijām – cilvēki, kas neuzticas citiem cilvēkiem, ir biežāk arī cilvēki, kuri neuzticas institūcijām.
 - Uzticēšanās līmenis ir īpaši zems cilvēkiem ar pamatzglītību (ap 22%).

Vai pastāv Pasaules valdība?

Q: "Kuram no šiem viedokļiem Jūs vairāk piekrītat?"
2018.gada augusts (%) (visi respondenti)

Pasaulē pastāv kāda organizāciju
vai cilvēku grupa, kurai ir ietekme
uz visiem pasaules procesiem, kura
kontrolē daudzu pasaules valstu
valdību darbu

52%

Grūti pateikt
28%

Nepastāv tāda organizācija vai
cilvēku grupa, kura ietekmē
visus būtiskos procesus
pasaulē un daudzu pasaules
valstu valdību darbību

20%

Bāze: visi respondenti, n=1015

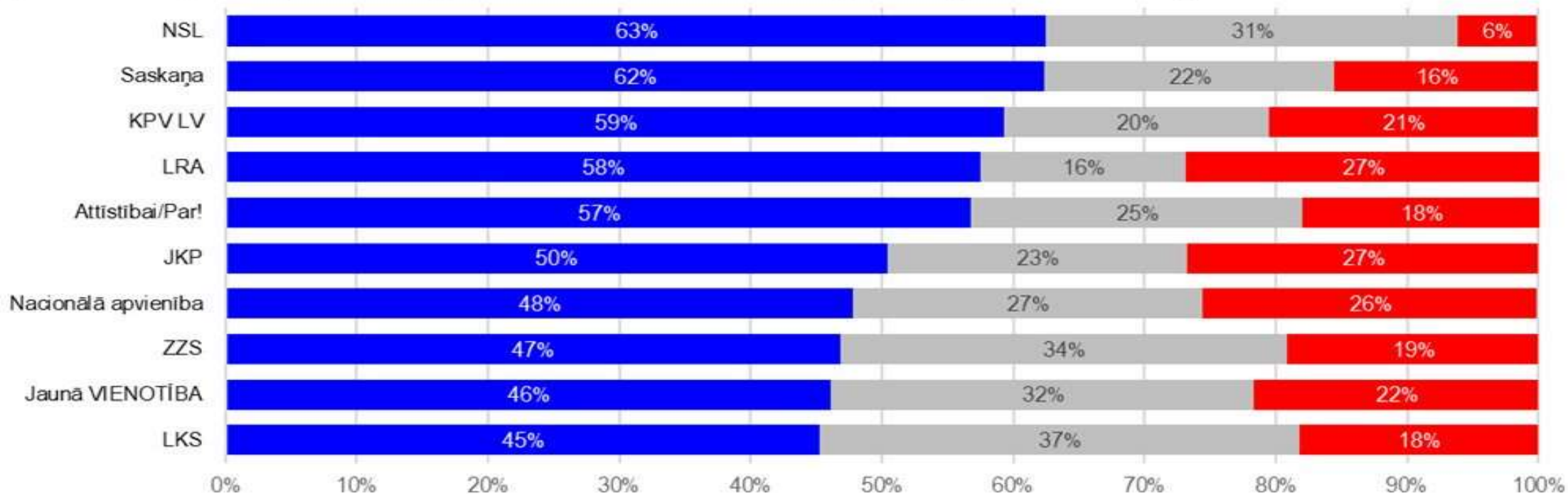
SKDS dati

Vai pastāv Pasaules valdība? Atbildes dažādu partiju atbalstītāju vidū

Q: "Kuram no šiem viedokļiem Jūs vairāk piekrītat?"

2018.gada augusts (%) (visi respondenti)

- Pasaulē pastāv kāda organizācija vai cilvēku grupa, kurai ir ietekme uz visiem pasaules procesiem, kura kontrolē daudzu pasaules valstu valdību darbu
- Grūti pateikt
- Nepastāv tāda organizācija vai cilvēku grupa, kura ietekmē visus būtiskos procesus pasaulē un daudzu pasaules valstu valdību darbību

Bāze: tie, kas apgalvoja, ka gaidāmajās Saeimas vēlēšanās varētu balsot par attiecīgo partiju

SKDS dati

Politisko zināšanu noteicošie faktori un procesi (Perloff, 2018)

Demogrāfiski faktori

- Izglītība
- Ienākumi
- Vecums
- Ideoloģija

Psiholoģiski procesi

- Kognitīvās prasmes
- Kognitīvās shēmas
- Tendenciozi uzskati

Politisko mediju lietojums

- Laikraksti
- Raidsabiedrības un kabeļtelevīzijas
- Ziņu mediju portāli
- Politiskā satīra televīzijā
- Interneta blogi
- Partizānu sociālo mediju lietojums

Informācijas procesi

- Ziņu uzraudzība
- Uzmanība
- Izstrāde (elaboration)

Politiskās zināšanas

- Pilsoniskās
- Ārlietu
- Iekšzemes jautājumi

Sazvērestības teoriju kategorijas

- Aviācija
- Biznesa industrija
- Nāves un pazušanas
- Ekonomika un sabiedrība
- Spiegošana
- Etniskums, rase un reliģija
- NLO
- Valdība, politika un konflikti
- Medicīna
- Zinātne un tehnoloģijas
- Kosmosa kompānijas
- Sports

Piemēri: vakcinācija

- “Skaidrs, ka vakcinācija plānota kā šantāža. Tas kategoriski nav pieļaujams, tāpēc visiem mums – tautai – jāceļas kājās, jo demokrātija ir apdraudēta,” uzsver viens no organizatoriem – uzņēmējs Jānis Pļaviņš. (12.dec., 2020)

Kur viņi ņem tos testētos, nav kā jau ka visa Latvija sen notestēta, un jau testē pa otram ja ne 3šam lāgam, neticu ka Latvijā ir tik daudz cilvēku, ka katru dienu kādam baram apstiprina kovidu.....

Like · Reply · 3h

Ļoti interesanti jūs uz dzīviem cilvēkiem eksperimentējat

Piemēri: vara un bagātība

Vislielākais ķēms pasaulē ir šis tā saucamais vācijas pilsonis .Kauna gan nav kur te ir loģika.Manā novadā gada laikā uzkāpa līdz 20 saslimušajiem un neviens nav miris uz šodienu ir slims 1 cilvēks bet mazos grib izputināt.kas mūsu novadā var būt tādsja visi jau gadu ir veseli

Izmaksas pagaidām nav zināmas, jo vēl nav saprasts cik daudz varētu iebāzt kabatā 😊

Paši zin, ka nav tas, ko sludina! Un kas ir "pandemija"? Tā ir ārkārtējā situācija, kad cilvēki mirst, pa labi un pa kreisi, morgi pilni!!! Bet tā nav! Tā ir "testu" pandemija un skaitļu uzskrūvēšana, tālāk viss pēc bagāto plāna. Bailes, iznīcība, mēs vēl īsti nezinām, ko viņi ir izdomājuši ar cilvēci darīt.... skumji, tā ir visur....

Like · Reply · 2h

Vienīgais no kā viņiem bail , ka būs jādemisionē. Labāk nedarīt neko , bet turēties pie naudas siles.

Viss ir ļoti vienkārši,,,ja cilvēki būtu kaut nedaudz turīgāki vini vairak sāktu interesēties ko dara politiķi,,,,direktoriņi rīkotāji,,,un tādēļ tauta ir jātur nabazībā,jo tad vieglāk manipulēt,jo es pat zinu kas būs nākošajās vēlēšanās,,,sitīs pie krūt un ar putām uz lūpām auros,tie

Secinājumi un diskusija

- «Facebook» sazvērestību ierakstu autori savās lapās reti veido savus lokalizācijas piemērus, to pārsvarā dara ierakstu komentētāji.
- Sazvērestības teorijas jēdziena nodalīšana ir sarežģīta.
- Daļa pētnieku: vairāku iemeslu dēļ internetam nav tik liela ietekme sazvērestības teoriju izplatīšanā.

Paldies par uzmanību!

79.

Latvijas
Universitātes
starptautiskā
zinātniskā
konference